Glas zaveznikov

Leto II - Št. 358 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 4 lire

TRST, ponedeljek 19. avgusta 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek ni vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

4 načrti statuta svobodnega mesta Trsta

Danes razpravljajo o Bolgarski in Madžarski

PARIZ, 19. avgusta. -- **Danes bodo na mirovni konferenci začeli razpravljati o mirovnih pogodbah z Bolgarijo in Madžarsko. Komisiji, pooblaščeni za pogodbi s tema dvema državama, bosta razpravljali o političnih določilih. Avstrijski zunanji minister dr. Gruber je odpotoval v Pariz, da bo na mestu na prihodnjem plenarnem zasedantorek in na katerem bo Avstrij torek in ne katerem bo Avstrija izrazila svoje stališče o pogodbi z Italijo.**

Značilnosti 4 načrtov

Posebni dopisnik BBC v Parizu, Livio Zeno, je poslal naslednje brzojavno poročilo o osnutkih statuta za tržaško ozemlje:

«Objavili so štiri načrte za statut tržaškega teritorija: videli boste, po mojih informacijah, da niso zelo obširni osnutki, vendar pa kljub relativni kratkosti vsi štirje načrti obravnavajo bistvene probleme in bodo zato povzročili živahna in sporna, zavzemanja stališč. Ni več tajnost, da se sovjetski načrt razlikuje od ostalih treh v nekaterih bistvenih potezah, vsi štirje načrti bi se pa mogli spet deliti v tri velike razvrstitve in to je v točke, sprejete v skupnem sporazumu, v točke, katerih odločitev je odložena za kesneje in v točke, glede katerih je različnost mnenj.

Točke, glede katerih so si vsi edini: kako se odraža v bistvenih potezah administracija tržaške države? Vse štiri delegacije soglašajo na primer v tem, da bi bil guverner, državni svet in ljudska zbornica. Vse štiri delegacije so sporazumne, da bi guvernerja izbral Varnostni svet Združenih narodov, da bi ljudska zbornica imenovala državni svet in da ljudsko zbornico izvolijo z neposredno, splošno in tajno volivno pravico.

Kar se tiče državnega sveta britanski načrt predvideva, da bo sestavljen iz 6 članov: neka zvrst ministrskega sveta v minijaturi, katerega uradni del bi tvorili guverner, podguverner in poveljnik pristaniškega poveljstva. Predvidene so tudi krajevne oblasti, ki bi bile demokratično voljene od občinskih svetov.

Toda ko začnejo govoriti o ljudski zbornici, stopimo na področje vprašanj, katerih definicija je za sedaj različna. Nobeden od štirih načrtov do sedaj ne določa iz koliko članov naj bo sestavljena ta zbornica, ali naj bo obširna ali omejena. Drugi argument, ki je bolj važen, in o katerem štiri delegacije soglašajo, da ga ne bodo načele, je o financiranju svobodnega ozemlja, kaksen bo njegov preračun, kako bo mogel začeti s svojim neodvisnim poslovanjem, kdo si bo naprtil njegove pasive vsaj v prvih letih.

To je nekaj točk, pozitivnih ali negativnih, o katerih vlada soglasje.

Nesoglasje

Nesoglasje — statut bo brez dvoma eden izmed najbolj spornih dejstev cele konference, in ta statut lahko s svojo vsebino omogoči ali onemogoči celoten načrt internacionalizacije — in glavna težava je ustavnega značaja. Medtem, ko se britanski pogledi motajo okoli osebe guvernerja, se sovjetski vrtijo okoli predsednika ljudske zbornice, medtem ko ima v britanskem načrtu guverner glavne odgovornosti in najvišje oblasti, ga sovjetski načrt hoče narediti za nekakega čuvarja statuta in nič več; resnični činitelj bi bil predsednik zbornice. Angležt pa menijo, da bi v tako napetem položaju in kjer politične strasti še vedno tako žarijo, moral imeti guverner široke samovoljne oblasti, in to ne le zaradi tega, ker je demokratičen mehanizem zarjavel zaradi dolge nerabe, temveč tudi, da bi mogli premagati eventualne krize, ko vidimo kako široka so narodnostna in politična nasprotja. Sovjetski načrt meni, da bi mogli popustiti zavore in pustiti svobodno igro ljudski volji. Britanska vlada meni, da je ta «svobodna igra» možna samo v skupnosti, kjer posamezne stranke enostavno odgovarjajo političnim mnenjem, ne pa v skupnosti, kjer imajo manjšine etnični značaj; kjer jih je torej potrebno ščititi in zavarovati proti stalnemu inferiornemu stanju. Sovjetski načrt dovoljuje guvernerju samo pravico, da vrne zbornici dekret v 10 dnevih po predložitvi, in še to le v primeru, bi bil ta dekret nasproten statutu. Nasprotno pa britanski načrt predvideva dve vrsti guvernerjevih oblasti: pravica veta k dekretom zbornice in pravice višjega vodstva odnosno izredne oblasti, v primeru političnih motenj.

Kako bi poslovala zbornica v teh izrednih primerih, to je, ko bi guverner zavrnil dekret ali ko bi zbornica hotela prositi Varnostni svet Združenih narodov za nadomestitev samega guvernerja? Čudno je, da rečem, da je za tržaški statut narobe kot pri mirovni konferenci glede postopka. Sovjeti predpostavljajo navadno večino. Anglo-Američani pa dvetretjinsko večino.

Da ponovimo: sovjetski načrt vidi v guvernerju neke vrste predsednika države, ki predstavlja in ne vlada, Anglo-Američani pa menijo, da je bistvo biti guverner v tem, da vlada.

Govorili smo o izredni oblasti v primeru neredov. O tem argumentu je videti, da se vsi štirje vidiki skladajo: tržaško ozemlje bo demilitarizirano v tem smislu, da bo tam po statutu prepovedano bivanje kateri koli oboroženih sil, naj bi pripadale svobodnemu ozemlju ali kateri drugi državi; samo po sebi se razume, da to ne izključuje policijske, orožniške in carinske sile.

Ostale razlikujoče se točke med sovjetskim načrtom ter ostalimi načrti se nanašajo na razmerja med Trstom in Jugoslavijo. Sovjetski načrt predvideva sledeče tri točke; carinsko zvezo z Jugoslavijo, železniško združenje z isto in končno svobodo Jugoslovanom in Tržačanom, da se obojestransko presele iz Trsta v Jugoslavijo in narobe.

Britanski načrt ne zahteva za Italijo teh privilegijev, katere zahteva sovjetski načrt za Jugoslavijo ter je strogo nepristranski, toda zahteva, da tako nepristranost izvajajo tudi do drugih.

Francoski načrt skuša rešiti problem železniške združitve z Jugoslavijo na drug način. Svetuje dve komisiji, eno za pristanišče in drugo za železnice, v katerih bi bili predstavniki štirih velesil; nadalje predvideva francoski načrt da bi iz tržaškega ozemlja naredili prosto področje, prosto carine razen fiskalne.

Kar se tiče uradnega jezika je popolno soglasje glede enakosti med italijanskim in slovenskim; pač pa so pomisleki glede sprejema tretjega jezika, to je hrvatskega.»

V soboto so s 15:6 glasovom sklenili povabiti Avstrijo - Tudi Perzija povabljena

Na sobotnem plenarnem zasedanju mirovne konference so obravnavali prošnje, ki sta ju predložili za sprejem h konferenci Avstrija in Perzija.

Predsednik dr. Vang Ših Čieh je otvoril sejo z izjavo, da bodo albansko, mehiško, kubansko in egiptovsko delegacijo poslušali v torek. Britanski podtajnik za zunanje zadeve Hector MacNeil je formalno predložil sprejem Avstrije z izjavo, da ima ta neposredni interes pri italijanski mirovni pogodbi. Dodal je, da v Južni Tirolski, za katero so predstavniki štirih velesil svetovali, naj jo prepuste Italiji, številni prebivalci, ki govore nemški jezik. Zato si Avstrija lasti pravico, naj jo poslušajo, preden bodo sklepali o avstrijsko-italijanski meji. Britanski zastopnik je pojasnil, da se je konferenca že odločila odpostati povabila državam kot so Mehika in Kuba, ki nimajo tako neposrednega interesa pri mirovni pogodbi. Trditev, po kateri naj bi morali izključiti Avstrijo, ker ni član Združenih narodov — je izjavil McNeil — ne drži, ker je Albanija v podobnem položaju.

«Moja vlada — je nadaljeval — je mnenja, da bi bilo absolutno neopravičljivo ravnati z Avstrijo slabše kot z bivšimi sovražnimi državami.»

Britanskemu predlogu se je upri sovjetski odposlanec Višinski, ki je trdil, da navedeni razlogi v podporo predloga za sprejem Avstrije niso zadostni i. opravičljivi. «Kakšen je nagib avstrijske prošnje?» je dejal. «To je zahteva po delu ozemlja, ki pripada Italiji. Ali naj se torej konferenca bavi z zahtevami, ki jih predloži bivša sovražna država proti drugi bivši sovražni državi? Naš odgovor je: odločni ne! Avstrija je do konca ostala zvesta Nemčiji. Avstrija se ne more izogniti odgovornosti, da je tako dolgo sodelovala v vojni kot zaveznik Nemčije. MacNeil — je dejal nato Višinski — je nameraval pogumno braniti primer Avstrije. Verjetno so Veliki Britaniji znana razna dejstva, ki so drugim neznana. Jemati v poštev medsebojne zahteve bivših sovražnih držav, presega namene konference. Avstrija — je izjavil Višinski — ni bila nikoli v vojni z Italijo. Nasprotno, bila je zaveznica Italije.»

Višinski je dodal, da je v mirovni pogodbi z Italijo le ena klavzula, ki zanima Avstrijo, natančnejše člen št. 10, ki določa svoboden promet med severno in jugovzhodno Tirolsko. Ta klavzula ne opravičuje udeležbe Avstrije na konferenci.

Ko je izjavil, da je avstrijsko-italijansko mejo določil svet zunanjih ministrov, je Višinski zaključil: «Menim, da tega vprašanja ne bi smeli prinašati pred zamotan ustroj te konference. To ne bi povzročilo drugega kot zmedo pri razpravljanju in bi zavleklo naše delo. Jasno in odločno odklanjam to prošnjo Avstrije.»

Ameriški odposlanec Benjamin Cohen je podprl britanski predlog za sprejem Avstrije. Cohen je dejal, da so v moskovski izjavi leta 1943 spoznali v Avstriji prvo žrtev nacističnega napada ter je izrekel upanje, da bodo z Avstrijo ravnali kot z osvobojeno državo.

Svet zunanjih ministrov je priznal avstrijski interes do vprašanja avstrijsko-italijanske meje; zavzel pa je sklep v nasprotju z avstrijsko prošnjo. Čeprav vztrajajo Združene države na tem sklepu, menijo, da ima Avstrija pravico razložiti svoje mnenje v Parizu.

Francoski delegat Couve De Murville je izjavil, da po njegovem mnenju ni mogoče odbiti avstrijske prošnje. Dodal je, da je svet zunanjih ministrov priznal smotrnost, da bi tako Italijo kot Avstrijo slišali na konferenci.

Kanadski delegat Brooke Claxton je podprl britanski predlog in ponovno svetoval, naj bi štirje zunanji ministri zasedali med konferenco.

Med razpravljanjem je v dvorani Luksemburške palače vladalo moreče ozračje.

Jugoslovanski odposlanec Mošа Pijade, ki je pretresal avstrijsko vprašanje, je dejal, da ga ne smejo ločiti od nemškega vprašanja ter ga zato ne bi smeli iznašati med to konferenco.

Tedaj je posegel vmes angleški odposlanec Alexander, ki je dejal, da bo Velika Britanija ostala zvesta sklepu sveta zunanjih ministrov v pogledu avstrijsko-italijanske meje. toda dopustiti Avstriji, da izrazi svoje mnenje o tem vprašanju, ne bi predstavljalo drugega kot pravično dejanje.

Višinski je predložil, naj bi z ozirom na to, ker se vprašanje, ki ga je predložila Avstrija, omejuje na Južno Tirolsko, to vprašanje preučeval zato določen odbor.

Britanski predlog so končno odobrili s 15 glasovi za in 6 proti. Predlog se glasi; «Konferenca je sklenila povabiti Avstrijo, da izrazi svoje mnenje o mirovni pogodbi z Italijo pod istimi določili, ki jih vsebujejo povabila, poslana Albaniji, Kubi, Mehiki in Egiptu».

Skupina vzhodnih držav — Sovjetska zveza, Bela Rusija, Ukrajina, Poljska, Češkoslovaška in Jugoslavija — je glasovala proti britanskemu predlogu.

Višinski je nato podal predlog, v katerem podpira perzijsko zahtevo, naj bi ji omogočili izraziti svoje mnenje na konferenci. Pojasnil je, da «so se vlade Velike Britanije, Združenih držav in Sovjetske zveze obvezale na osnovi izjave v decembru 1943 leta povabiti Perzijk sodelovanju k ustanovitvi dokončnega miru.

Potem ko sta kitajski delegat Ko Tai Či ter ameriški delegat Benjamin Cohen podprla sovjetski predlog, ga je konferenca soglasno sprejela.

Sestava komisij za pogodbe

Komisijo za mirovno pogodbo z Italijo so sestavljene takole:

Komisija za gospodarska določila: predsednik - sir Joseph Bhore (Indijec); podpredsednik - dr. Aleš Baebler (Jugoslovan); poročevalec - René Alphand (Francoz).

Komisija za politična in teritorialna določila: predsednik - Egeland (Južnoafričan); podpredsednik - Manuilski (Ukrajinec); poročevalec še ni imenovan.

Delu obeh komisij bosta mogla prisostovati eden ali dva Italijana kot «opazovalca». Komisiji bosta odločili, kdaj bodo poslušali italijanskega odposlanca ali izvedenca o vprašanju, o katerem bodo razpravljali.

Odbor za teritorialna vprašanja mirovne pogodbe z Bolgarijo je na predlog britanskega delegata Gladwyna Jebba, izvolil soglasno za predsednika voditelja beloruske delegacije, Kiseljeva. Na predlog voditelja ukrajinske delegacije, dr. Manuilskega, so soglasno izvolili za podpredsednika novozelandskega delegata Williama Jordana.

Jugoslovanskega delegata Siniša Stankoviča so izvolili za predsednika političnega in teritorijalnega odbora za mirovno pogodbo z Madžarsko.

Kidrič: „Jugoslavija je bila v drugi svetovni vojni glavna žrtev italijanskega napada“

Pariški dopisnik Tanjuga poroča, da je jugoslovanski minister Boris Kidrič, član jugoslovanske delegacije v Parizu, dal nekatere izjave dopisniku lista «New York Herald Tribune» o reparacijah Italije.

Kidrič je med druugim izjavil:

«Ko govorimo o reparacijskih zahtevah v korist Jugoslavije, moramo predvsem imeti pred očmi, da je Jugoslavija bila v drugi svetovni vojni glavna žrtev italijanskega napada in da je morala pretrpeti glavno težo vojne z Italijo.

«Po podatkih, ki jih je dobavila jugoslovanska državna komisija za vojno škodo, znaša Jugoslaviji povzročena škoda po italijanskih zasedbenih silah približno 10 milijard ameriških dolarjev. Ti podatki se nanašajo le na jugoslovansko ozemlje, ki je bilo pod direktnim nadzorstvom italijanskih oboroženih sil od 6. aprila 1941 do septembra 1943 in ne vključujejo ozemlja, v katerih so Italijani operirali v sporazumu z ostalimi sovražniki in s silami lutkovnih vlad. Ne nanašajo se tudi na škodo, ki so jo povzročili hrvatskemu in slovenskemu prebivalstvu Julijske krajine. Ta škoda sama presega 1.00 milijonov ameriških dolarjev.»

V nadaljevanju je Kidrič izjavil, da je znesek te škode lahko razumeti, če pomislimo, da je Italija zasedla eno tretjino jugoslovanskega ozemlja, da se je polastila vsega jugoslovanskega prometnega materiala in trgovskih ladij ter da je nesmiljeno izrabljala gozdno premoženje ter živino.

«Ne moremo verjeti — je nadaljeval Kidrič — zagotovilom, po katerih Italija ne bi mogla plačati škode, ki jo je povzročila. Jugoslavija je izgubila v vojni velik del svojih industrij.»

«Jugoslavija — je nadaljeval Kidrič — je že večkrat ob raznih priložnostih podčrtala, da ne goji maščevalnih naklepov, temveč da želi doseči pravičen mir in dobre odnošaje z vsemi sosednimi državami. Vendar pa bi bilo nerazumljivo in predvsem nepravično ter nemoralno, če bi ravno država, ki je bila glavna žrtev italijanskega napada, ne dobila reparacij v primernem obsegu.»

V zaključku je Kidrič poudaril, da predstavljajo jugoslovanske zahteve od Italije minimum, v primeri s škodo, ki jo je Jugoslavija zares pretrpela. «Če ne bodo priznali te pravice Jugoslaviji — je zaključil Kidrič — bo s tem rečeno, da so se podrla vsa moralna načela, zaradi katerih so narodi, ki ljubijo svobodo, stopili v vojno.»

Kardelj: „Ne moremo pristati na popolno odcepitev Trsta od Jugoslavije“

Posebni dopisnik agencije «Tanjug» v Parizu poroča, da je načelnik jugoslovanske delegacije Kardelj imel razgovor s pariškim dopisnikom londonskega lista «Times» o stališču jugoslovanske delegacije do vprašanja ustave za Trst.

Kardelj je med drugim izjavil: «Štiri velesile se niso mogle sporazumeti o enotnem osnutku ustave Trsta. Na ta način imamo štiri osnutke. Jugoslovansko stališče se načeloma razlikuje od vseh štirih osnutkov, ker Jugoslavija meni, da mora biti Trst na kakšen način zvezan z Jugoslavijo in ker je to v korist Trsta samega ter je to življenjska potreba Jugoslavije, vse Srednje Evrope in držav podonavske kotline.»

Kardelj je nato naglasil, da hočejo po britanskem, ameriškem in francoskem osnutku kar najbolj mogoče omejiti pravice krajevnih oblasti ter podeliti največjo oblast guvernerju. «Stvarni namen — je pripomnil Kardelj — je naravno več kot očiten. Ena izmed omenjenih sil, kateri bo uspelo izvajati največji vpliv na guvernerja, bo popolnoma prevladovala v Trstu.»

Nadalje je Kardelj navedel vrsto primerov, da pojasni namen take težnje. «Takšna ustava — je podčrtal Kardelj — nima ničesar skupnega z demokracijo. To je oživljajni sistem za kolonialne in polodvisne dežele, ki odvzame krajevnemu prebivalstvu najosnovnejše demokratske pravice.»

Nato je prešel na obrazložitev sovjetskega predloga in naglasil, da ta predlog priznava krajevnemu prebivalstvu najširšo možno oblast. Po tem predlogu bi moral biti dejansko guverner samo varuh mednarodne ustave.

Ko je govoril o jugoslovanskem stališču, je Kardelj izjavil: «Mnenja smo, da Trst ne potrebuje nobenega guvernerja Združenih narodov in da bi zadostoval za nadziranje izvajanja pravil mednarodne ustave stalni delgat, n. pr. visoki komisar Združenih narodov. Ta oseba bi imela v primeru kršitve ustave pravico izvesti nekatere ukrepe, da prepreči take kršitve. Po našem preudarku bi morali združiti vso zakonodajno in upravno oblast v rokah krajevne zbornice, ki bi nastavila potrebne izvršne organe, ki bi bili njej odgovorni. Nadalje imamo za potrebno, da bi stalni jugoslovanski delegat zastopal pravice Jugoslavije, ki bi izvirale iz sporazuma o dejanski združitvi s Trstom.»

Potem ko je rekel, da bo predložila Jugoslavija konferenci svoj osnutek o ustavi za Trst, je Kardelj naglasil, da bo Jugoslavija storila z iskreno željo, da bi v največji možni meri upoštevala predloge ostalih zaveznikov ter je zaključil takole: «Ne moremo pristati na popolno odcepitev Trsta od Jugoslavije, toda pripravljeni smo zadovoljiti želje krajevnega prebivalstva do skrajne možne meje ter mu dati popolno avtonomijo.»

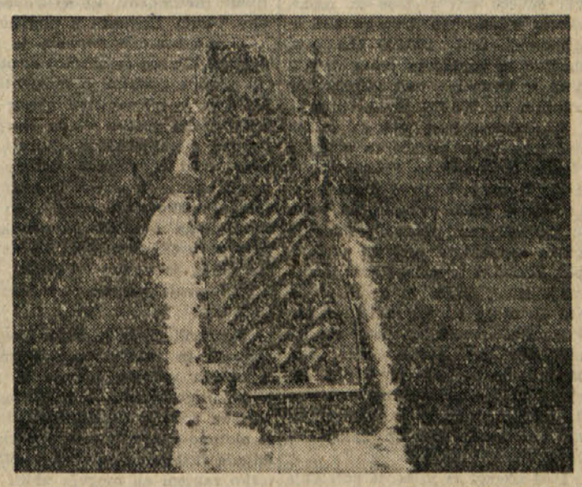

Največja ameriška letalonosilka je 45.000 tonski Franklin D. Roosevelt, ki so jo lani splovili; slika jo kaže ob priliki manevrov 8. ameriška flote.

Kidrič: „Gospodarska vez Trsta z Jugoslavijo ima lahko samo eno obliko: carinska unija“

Agencija Tanjug poroča iz Pariza, da je minister za industrijo ter predsednik komisije za načrtno gospodarstvo in član jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci Boris Kidrič dal sledečo izjavo dopisiku «New York Herald Tribune» o pomenu carinske in denarne unije Trsta z Jugoslavijo.

«Jugoslovansko in tržaško gospodarstvo se dopolnjujeta — je izjavil Boris Kidrič. Jugoslavija predstavlja za Trst naravnega in glavnega dobavitelja ter v istem času tržišče za tržaško blago. Jugoslovansko ozemlje je vedno krilo tržaško zahtevo po najnujnejših živilih. Jugoslovanska ozemlja so vedno pred prvo svetovno vojno vršila to dobavljalno funkcijo ter so danes edina sposobna dobavljati tržaškemu ozemlju glavne surovine in premog, tako za industrijo kakor za plovbo. Ravno tako krije Jugoslavija potrebe Trsta glede rudnin, železa, lesa, papirja, vrvi in podobno.

«V istem času predstavlja Jugoslavija najbolj naravno in važno tržišče za tržaško gospodarstvo. Med vsemi državami Srednje Evrope je edino Jugoslavija, ki potrebuje stroje, medtem ko so ostale države predvsem uvozniki surovin.»

Boris Kidrič je nato pojasnil, da je tržaška metalurgična industrija koordinirana s slovansko. Tržaške rafinerije in tovarne so se razvile, da lahko oddajajo svoje proizvode na jugoslovanskem ozemlju. Ker so pretrgali zveze med tržaško industrijo in njenim glavnim tržiščem ob koncu prve svetovne vojne, je tržaško industrijo zajela kriza, ki še vedno traja. Italijansko gospodarstvo ni nikoli moglo pošiljati naročila tržaškim ladjedelnicam.

«Po drugi svetovni vojni — je nadaljeval Boris Kidrič — lahko Italija še manj kakor poprej oživi kot tržišče za tržaško industrijo. Edino tržišče tržaške industrije je Jugoslavija, ki lahko sprejme največji del proizvodov njene industrije S svojim povpraševanjem odpira jugoslovansko tržišče tržaškemu gospodarstvu upe nadaljnjega napredka, tako za mehanično industrijo kakor za industrijo predelovanja prekomorskih surovin, namenjenih zaledju.

«Le če bo Trst gospodarsko združen z Jugoslavijo — je nadaljeval Boris Kidrič — bo lahko obstal ter se še naprej razvijal kot industrijsko središče. Gospodarska vez Trsta z Jugoslavijo ima lahko le eno obliko: carinska unija. Ta unija očividno predstavlja osnovno nujnost za napredek tržaške industrije, ki je bistveni del mestnega gospodarstva. Carinska unija Trsta z Jugoslavijo predstavlja ravno tako pogoj za napredek trgovine ter je neobhodno potrebna za procvit tržaškega gospodarstva.

«V istem času — je nadaljeval Boris Kidrič — predstavlja tržaško gospodarstvo dopolnilo jugoslovanskega. Zaradi dopolnilnega značaja in enakosti interesov obeh gospodarstev lahko tehnična vprašanja v zvezi s carinsko unijo, v prvi vrsti ustanovitev skupnih tarif, rešimo le s popolnim sporazumom med Jugoslavijo in Trstom. Trgovski sporazumi, ki jih bo Jugoslavija sklenila s Trstom, bodo predstavljali jamstvo največje zaposlitve delovne sile za tržaško ozemlje. Carinska unija pa prinaša kot nelzbežno posledico denarno unijo.»

SMRTNA OBSODBA 8 JUGOSLOVANSKIH TERORISTOV

Beograd, 19. avgusta

Tanjug poroča, ča je beograjsko vojaško sodišče izreklo razsodbe v razpravi proti skupini teroristov, ki jo je takoj po osvoboditvi organiziral Ljubomir Todorović, podšef za propagando v Nedićevi vladi. Ta skupina teroristov je pripravljala teroristične napade, rušenje mostov, napade na železnice in na tovarne, z namenom paralizirati gospodarsko življenje države. Večina obtožencev je priznala svojo krivdo, medtem ko so ostali izjavili, da so bili prisiljeni sodelovati v teroristični organizaciji. Beograjsko vojaško sodišče je obsodilo 8 članov organizatorjev te skupine na smrtno kazen z ustrelitvijo. Ti so: Ljubomir Todorović, četniški terorist; Radisav Stevanović, Milica Nikolić, Milutin Todorović, Nikola Krstić, Vladimir Petković, Padomir Jovanović in Strahinja Tomašević. Druge obtožence so obsodili na različne zaporne kazni do 20 let.

GEORGIJ DIMITROV: GLEDAJO NA MOSKVO "KOT V SONCE„

Sofija, 19. avgusta

Bolgarski komunistični voditelj Georgij Dimitrov je na plenarnem zasedanju bolgarske komunistične stranke v Sofiji izjavil, da je mednarodna vloga Sovjetske zveze danes mnogo večja kot v preteklosti. Ta položaj Sovjetske zveze je posledica druge svetovne vojne.

Dimitrov je nadaljeval: «To naj si zapomnijo ljudje zlasti v Bolgariji, kjer so naivni ljudje verjeli časopisnim vestem, ki so poveličevale ogromno silo Anglije in Amerike in podcenjevale sile Sovjetske zveze. Po teh vesteh naj bi tudi prišlo v bližnji bodočnosti med Anglosasi in Sovjeti do vojne. Cela vrsta raznih Churchillov načeljuje reki vojnih hujskačev.»

Bolgarski komunist je dodal: «Prednost, ki jo uživa Sovjetska zveza, je sledeča: medtem ko so zahodne sile navezane na svoje kolonije, ki so v večnem sporu z matično deželo — je Sovjetska zveza obdana od narodov, ki so ji globoko hvaležni za pomoč pri osvoboditvi in pri gospodarski ter politični obnovi. Ti narodi gledajo na Moskvo «kot na sonce, brez katerega ni mogoče nobeno življenje.»

PRI LJUBLJANI SESTRELJENO AMERIŠKO LETALO

London, 19. avgusta

BBC poroča, da je ameriški veleposlanik v Beogradu Patterson javil, da sta 9. avgusta dve jugoslovanski lovski letali sestrelili prevozno letalo ameriške vojske v trenotku, ko je to prileteli iz nevihte. Patterson je označil dogodek kot «podel, neopravičljiv in nameren napad v škodo letala pripateljske države, ki se je izgubilo med nevihto».

Letalo «Dakota», ki je letelo po redni poti med Dunajem in Vidmom, je na slepo letelo skozi oblake, zaupajoč instrumentom na krovu. Jugoslovanski letali sta izstrelili več strelov in «Dakota» je pristal poškodovan v okolici Ljubljane. Zatrjujejo, da so zadnji rafal sprožili potem, ko je letalo že bilo na zemlji. Neki potnik letala, ki je bil, kot menijo neki turški častnik, je bil ranjen s strelnim orožjem in njegovo stanje je resno. Nobeden od 7 Američanov, ki so bili v letalu, ni bil ranjen, a jugoslovanske oblasti so vse internirale.

Pred manj kot enim tednom je jugoslovansko zunanje ministrstvo protestiralo, ker ameriška letala preletavajo državo.

PATTERSONOVA IZJAVA

Severnoameriški veleposlanik v Jugoslaviji Richard Patterson je včeraj povedal dopisnikom tujega tiska, da sta dve jugoslovanski lovski letali obstreljevali in zadeli severnoameriško prevozno letalo «Dakota 47» ki je moralo 9. avgusta pristati blizu Ljubljane.

Severnoameriški pomožni vojaški ataše polkovnik Stratton, ki je bil v Ljubljani, kjer je izvedel preliskavo o tem dogodku, je povedal zastopnikom tiska, da je omenjeno letalo opravljalo redno službo med Dunajem iz Rimom kot severnoameriško prevozno letalo. Dne 9. avgusta je odletelo iz Rima in je zaradi slabega vremena izgubilo smer.

Nad Ljubljano sta se izza oblakov pojavili dve jugoslovanski lovski letali. Ko sta se približali ameriškemu letalu, so člani posadke omenjenih dveh letal mahali z rokami, kar so imeli Američani za prijateljski pozdrav, ko so spoznali, da sta omenjeni letali jugoslovanski.

Nenadoma pa so lovci pričeli streljati in ameriško letalo je moralo zasilno pristati na neki njivi. V ameriškem letalu so bili: 2 severnoameriška častnika in 2 kaplarja kot posadka ter 3 Američani, 2 Madžara in 1 Turek kot potniki. Turški potnik je bil težko ranjen. Jugoslovanska 4. armada je pridržala posadko in potnike v Ljubljani in severnoameriški konzul ter polkovnik Stratton sta jih mogla prvič videti šele 16. avgusta.

Veleposlanik Patterson je na osnovi preiskave označil to dejanje kot «podel, neopravičljiv in nameren napad na letalo prijateljske države, ki se je izgubilo med nevihto. Samo božji milosti in pilotovi izkušenosti se je zahvaliti, da niso bili vsi ubiti.»

SPREJEM NA ČAST ITALIJANSKI MLADINSKI DELEGACIJI V MOSKVI

Moskva, 19. avgusta

Antifašistični odbor sovjetske mladine je priredil sprejem na čast delegaciji italijanske mladine, ki zapušča Sovjetsko zvezo, da se vrne v Italijo. Med navzočimi so bili tajnik osrednjega odbora komunistične mladinske zveze Karlanov, tajnik iste organizacije za Moskvo Rasavjenko, funkcionarji sovjetskega ministrstva, sovjetski znanstveniki in umetniki.

NOVI IZSTRELKI NAD DANSKO

Kodanj, 19. avgusta

Prebivalci Helsingorja (severno od Kodanja) zatrjujejo, da so videli prelet dveh novih «meteorjev». Neki očividec je dejal: «Naprava je spominjala na letalo brez kril in je letela nizko, z istro brzino kot navadno letalo. Za zeboj je puščala goste oblake dima.»

OBOROŽEVANJE ZSSR

London, 19. avgusta

Moskovska radijska postaja javlja, da so začeli z gradnjo novega letališča v Rigi. To letališče bo eno izmed največjih v Sovjetski zvezi. Odobrili so 4 in pol milijone rubljev za dela, ki jih bodo izvršili v prihodnjem letu.

ZANIKOVANJE TIHOTAPSTVA

„V Jugoslaviji kmetje prirejajo ljudske veselice, ko oddajajo razpoložljivo žito državnim žitnicam“

RIM, 19. avgusta — *Tiskovni urad jugoslovanske delegacije pri posvetovalnem odboru za Italijo poroča: «Odkar so začeli z žetvijo, nekateri italijanski listi priobčujejo.» Poročila o tihotapstvu žita, ki naj se vrši po morju in kopnem v smeri jugoslovanskega ozemlja.*

«Z ozirom na to izjavlja delegacija sledeče: Trgovine s tujino in plovba se vrši v jugoslovanski zvezni ljudski republiki pod izključnim državnim nadzorstvom. V Jugoslaviji ni črne borze in špekulante strogo kaznujejo. Zaradi tega je izključena možnost, da bi se zasebni jugoslovanski državljani ali prebivalci področje «B» bavili s tihotapstvom. Jugoslovanska zvezna ljudska republika je do zdaj dobavljala svojo živilsko preskrbo po ustanovi UNRRA ali po rednih mednarodnih izmenjavah.

«Jugoslavija — pravi nadalje izjava — ni nikdar iskala drugih sredstev za svoje živilske dobave iz tujine. Bilo bi tudi nesmiselno misliti, da bi se Jugoslavija bavila z nezakonitimi in drugimi oblikami tihotapstva prav v času, ko ugotavljamo ugoden izid pridelka v vseh krajih in posebno v tistih delih Jugoslavije, kjer pridelujejo v prvi vrsti žito. V Jugoslaviji kmetje prirejajo ljudske veselice, ko oddajajo razpoložljivo žito državnim žitnicam, ker se zavedajo, da z oddajo žita pripomorejo k obnovi svoje države. Na ta način je uspelo jugoslovanski državi popolnoma organizirati pravično razdelitev kruha vsem prebivalcem po ceni, ki je mnogo nižja od cene kruhu, ki so jo določili v Italiji. Zaradi tega je očitno — zaključuje izjava — da so vse vesti o tihotapstvu žita iz Italije v Jugoslavijo lažne in tendenciozne in imajo samo namen motiti mednarodne odnošaje.»

GOSPODARSTVO

Poslabšanje prehranjevalnega položaja v raznih državah

Iz raziskovanje statistike, ki so jo britanci priobčili v Beli knjigi, je razvidno, da je svetovni položaj prehrane, če ga primerjamo s stanjem preteklega aprila, v mnogih državah znatno slabši. V Veliki Britaniji se je stopnja kalorij znatno znižala glede na 2.858 kalorij meseca aprila, v Združenih državah je število kalorij padlo od 3.150 na 3.100, na Danskem in na Švedskem je število kalorij padlo za 50 na dan. Obrok živil v Franciji, Belgiji, Nizozemski in Norveški se giblje med 2.300 in 2.500 kalorijami. V državah, ki prejemajo pomoč ustanove UNRRA je to gibanje večje — od 1.700 do 2.000 kalorij — medtem ko se v Nemčiji spreminja od 1.600-1.890. Število kalorij v Kanadi je stalno na 3.000, medtem ko se je v Avstraliji dvignilo od 2.900 na 3.000. Tedenski obrok kruha v Veliki Britaniji, ki znaša 1 kg in 780 gramov, je nižji kot v vseh drugih evropskih državah, razen Švedske, Italije in Nemčije, toda Bela knjiga podčrtuje, da je treba zelo oprezno delati te primere, ker predstavlja kruh za nekatere narode važnejšo hrano kot za druge. Ne glede na nadaljnje žrtve in pomanjkanje raznovrstnosti v primeri s predvojnimi razmerami, je potrošnja bolj upoštevanih živil, kot n. pr. mesa, masti in sladkorja, v Veliki Britaniji znatno višja od splošne evropske stopnje in se bolj približuje stopnji prekomorskih izvoznih držav.

Potrošnja mesa in masti v Veliki Britaniji znaša 80% predvojne in potrošnja sladkorja 70% predvojne.

Priznanja vredno je pravično razdeljevanje živil v Veliki Britaniji, če ga primerjamo z nekaterimi drugimi državami. Čeprav se giblje znižanje živeža na splošno od 15-20%, je to znižanje manjše v okrajih, kjer je prebivalstvo manj premožno. Bela knjiga pravi, da je Velika Britanija nudila bistveni doprinos za najnujnejšo pomoč sestradnim narodom. Od dneva izkrcanja pa do junija tega leta so poslali v Evropo skoraj 2 milijona ton živil, ki so prišla iz Velike Britanije, ali ki so bila tja namenjena. Na ta način so dobavili 833.000 ton pšenice in moke, skoraj 300.000 ton drugega žita in piškotov, nad 200.000 ton olja, maščob in sladkorja poleg drugih živil v škatlah, nad 200.000 ton mlečnih ter 305.000 ton krompirja.

V pričetku tega leta so znižali načrt za uvoz pšenice in moke v Veliko Britanijo za 215.000 ton v prvih 6 mesecih. Pred kratkim je britanska vlada pristala, da zniža za 200.000 ton uvoz pšenice in moke za meseca maj in september. Posledice tega doprinosa je znižanje zalog živeža in krme v Veliki Britaniji od 5.4 milijonov ton v juniju preteklega leta na 3.7 milijonov ton junija tega leta. Mislijo, da se bodo do konca avgusta zaloge znisale na približno 3.4 milijone ton, to je dva milijona ton manj kot ob zaključku vojne.

Med ukrepi za znižanje potrošnje v Veliki Britaniji v tem letu je bilo postopno znižanje odpadka pri krušni moki, znižanje teže hlebov kruha od približno 900 g na 760 g 75 odstotno znižanje proizvodnje piškotov, znižanje dodelitve maščob in sladkorja za slaščice in 15% znižanje potrošnje fižola. Izvedli so boj proti potrati in potrošnja kruha v restavracijah je pod strogim nadzorstvom. Ker prejšnji ukrepi proti morebitnemu slabemu razdeljevanju niso bili zadostni in upoštevajoč sedanje zaloge in bodoče oskrbovanje, so z 21. julijem uvedli racioniranje kruha; obrok znaša približno 255 g.

Ta del Bele knjige zaključuje: «Z zalogami živil, ki so bile tako znižane in s tako omejeno potrošnjo, ki je zahtevala racioniranje kruha in s tako omejenimi bodočimi nabavami, medtem ko se svetovno pomanjkanje še nadaljuje, ne more Velika Britanija storiti nadaljnjih žrtev za zmanjšanje razmerja med svetovnimi potrebami in razpoložljivimi zalogami za izvoz.

ZANIMIVOSTI

Ostrige na drevesih in drevo, ki dale mleko

V Trinidadu, Bernardosu in Kubi so drevesa, na katerih živijo ostrige. Ostrige so samo na spodnjem delu debla in na najnižjih vejah mangrovega drevesa. Včasi je na drevesu več ostrig kot ima hruška sedežev. Drevesa namreč rastejo v lagunah in močvirjih ob obali in ostrige se prilepijo tako visoko, do koder pride plima ob oseki ali bijejo valovi. Svojevrsten je pogled na drevo pokrito z ostrigami.

«Mlečno drevo» — «arbol de leche» — najdemo često v severnih Kordiljerih Južne Amerike. Humboldt je preučeval «arbol de leche» in pravi: «Njegovi listi so videti mrtvi in posušeni. Ko ga posekamo, priteče iz njega sladko, hranilno mleko. Posebno mnogo mleka daje ob sončnem vzhodu. Takrat pridejo domačini z raznimi posodami, da jih napolnijo z mlekom. Mleko je rumenkasto in v gornjih plasteh gosto tekoče».

V vsaki angleški družini prometni zakon

V nakladi štirinajst in pol milijona izvodov tiskajo pregledano in dopolnjeno izdajo «Prometnega zakona», ki ga bodo v jeseni razdelili. Praktično bo vsaka družina v Veliki Britaniji imela en izvod te koristne knjige, ki vsebuje določbe, s katerimi ima angleška vlada zmanjšati na najmanjšo mero prometne nesreče.

«Prometni zakon» nima zakonske moči, toda neupoštevanje njegovih določb bodo upoštevali tako v kazenskem in civilnem postopku za ugotovitev odgovornosti. Odredbe pravih zakonov bodo zbrane v dodatku.

IZ SLOVENIJE

Poročili so se:

Prelovšek Demeter, tehn. ing., in Martecchini Sonja, dipl. filozofka; ing. Cvetko Rudolf, gozdarski ing., in Fatur Viktorija, uradnica; Kadunc Jakob, ključavničar iz Zuzemberka in Gliha Elizabeta, trgovska pomočnica; Soštarič Viktor, uradnik in Tavčar Gabrijela, uradnica; Petrovčič Avguštin, pokličnl gasilec in Kucler Dragica, uradnica; Kham Frančišek, tehnik in Trebše Marija, uradnica; Sparovec Karel, uradnik in Zupančič Albina, hči posestnika; Veber Jožef, skladiščnik in Jamnik Frančiška, delavka; Eržen Albin, brivski pomočnik in Selan Ana, delavka; Bregar Jožef, uradnik in Medin Metoda, posestnica; Brunčič Ivan, pleskarski pomočnik in Babnik Vida, šivilja; Renčelj Ludvik, železničar in Gerdenc Rozalija, gosp. pomočnica; Benčina Avguštin, pek in Lužar Ana, gosp. pomočnica; Leban Anton, kolar in Benčina Angela; Steiner Rinaldo, uradnik in Nardin Danica, frizerka; Sladič Anton, železničar v pok. in Šapor Alojzija, zasebnica; Luzar Saša, načelnik publ. odd. KK in Kavec Nevenka, študentka; Pasterk Franc, orož. narednik-vodnik v pok. in Petrovčič Antonija, gospodinja; Kragelj Jože, dipl. tehnik in Podbevšek Asta, uradnica; Grizon Ivan, uradnik in Tori Alojzija, frizerka; vsi iz Ljubljane.

V Ljubljani so pokopali mladega slovenskega slikarja Vita Globočnika. Pogreba se je udeležilo veliko število občinstva in kulturnih delavcev. Pokojnikovo krsto so z Žal na pokopališče nesli njegovi prijatelji likovni umetniki. Nagrobni govor je imel slikar Pengov. Za njim je spregovoril pisatelj Tone Seliškar.

JULIJSKA KRAJINA

URADNO POROČILO 88. DIVIZIJE O INCIDENTU V GORICI

GORICA, 19. avgusta. — **Obveščevalni urad 88. divizije je v soboto izdal uradno poročilo vojaškega sodišča o preiskavi glede incidentov, ki so dovedli do izgona majorja jugoslovanske Vlada Despota s področja «A».**

Celotno besedilo poročila je naslednje: «Danes (v soboto) so objavili uradne podatke o incidentu, v katerega je bil zapleten major jugoslovanske vojske Vlado Despot, skupno z italijanskimi civilisti, in sicer med dovoljeno italijansko manifestacijo v Gorici 9. avgusta 1946. Preiskovalno sodišče, ki je zaradi tega zasedalo na goriškem poveljstvu 88. divizije od 10. avgusta dalje, je včeraj (v petek) dokončalo svoje poročilo po večdnevni preiskavi.

«Ugotovili so, da je major Despot pogrešil in zakrivil malomarnost iz raznih vidikov, ter da bi bili trije Jugoslovani, brez prihoda vojaške policije 88. divizije, ki ga je skupno z njegovim spremstvom ibtgala razbesneli množici, verjetno težko ranjeni ali mogoče ubiti.

«Med preiskavo je major Despot v izjavi preiskovalnemu sodišču zanikal, da bi predhodno vedel za obstoj treh ročnih bomb in samokresa, ki so jih, kakor je priznal, našli v njegovem avtomobilu. Priznal je, da je orožje bilo v posesti njegovega šoferja v nasprotju z ukazi, po katerih ni dovoljeno nositi orožja.

«Glede na prihod vojaške policije 88. divizije so majorja Despota vprašali, če se je zavedal, da ga je ameriška vojaška policija skušala rešiti. Odgovoril je: «Mislil sem, da so mi Američani poskušali pomagati, toda želel sem ostati v svojem avtomobilu, ker nisem hotel, da bi ga poškodovali. Brez prisotnosti policistov, se ne bi tako dobro rešil.» Majorju Despotu so zastavili še to vprašanje: «Pojasnite, kdo vas je udaril? «Na to vprašanje je odgovoril: «Civilisti, gotovo ne Američani!»

«Glede na nadaljnje vedenje majorja Despota na postaji vojaške policije, kjer ga je obiskal poveljnik 88. divizije general Bryant E. Moore, takoj po tem, ko je vojaška policija rešila skupino Jugoslovanov pred jezo množice, je neki član preiskovalne komisije, ki je bil navzoč v tistem trenotku, izjavil: «Mislim, da je bilo zadržanje majorja Despota precej nekorektno to tem bolj, ker bi majorja Despota razbesnela množica verjetno težko ranila, če ne bi vojaška policija 88. divizije prišla na lice mesta.»

Član preiskovalne komisije, častnik glavnega stana 88. divizije, je izjavil, da je major Despot stisnil pest in žugal s prstom pred obrazom generala Moorea, udaril s pestjo po mizi ter kričal na naslov generala precej grožeče in brez spoštovanja.

Preiskovalna komisija je nadalje ugotovila naslednje važne točke:

«Pot vozila majorja Despota je bila v precejšnji razdalji od najkrajše poti, ki vodi do jugoslovanske bolnišnice, ki je bila po izjavi majorja Despota njegov cilj. Prostovoljno je vstopil na področje, kjer so imeli Italijani manifestacijo in kjer je bilo mogoče pričakovati trenja.» Nadalje: «Jugoslovanski avtomobil je zmanjšal brzino med množico in ga je končno zaustavila policija Julijske krajine, potem ko so nekatere osebe iz množice kričale v italijanščini: «Bombe v avtomobilu!» Voznik je v tistem trenotku očividno poizkušal odstraniti varnostno zaklopko na eni izmed ročnih bomb in jo odvreči.» Dve ročni bombi so predhodno vrgli v sredino italijanske dovoljene manifestacije, kar je povzročilo ranitev 6 policistov Julijske krajine in 14 civilistov malo pred prihodom jugoslovanske skupine. Zato: «Okoliščine bi pojasnevale silovito zadržanje množice Italijanov, ki je potem, ko so videli in našli bombe v jugoslovanskem avtomobilu, pobesnela sumila, da lahko izvirajo bombe, ki so jih vrgli v parku zjutraj, iz istega vira.»

«V vozilu so našli tri ročne bombe in en samokres, kar je v nasprotju s sporazumom med 13. zborom in jugoslovansko vojsko z dne 25. junija 1945. Preiskovalno sodišče je nato bilo mnenja, «da bi se major Despot moral prepričati, da ne prevažajo nobenega orožja v Gorico, ker je bil odgovorni častnik v jugoslovanskem vozilu.»

«Major Despot je nato dobil ukaz od poveljnika 13. zbora generala sira Johna Hardinga, naj zapusti področje «A».

43 mrtvih in 57 ranjenih zaradi eksplozije v Pulju

Pulj, 19. avgusta

Pri eksploziji pomorske mine včeraj ob 14.15 uri blizu Vergarole, delu obale pri Pulju, so do zdaj ugotovili 43 mrtvih in 57 ranjenih. Med ranjenci sta tudi dva britanska vojaka; izmed teh je eden težko ranjen. Vse ubite osebe so civilisti, ki so bili na pečinah obali ali v vodi blizu kraja eksplozije.

Eksplozija je stresla celo mesto. Vzroki eksplozije še niso znani.

Razen popokanja šip na številnih hišah, ni poročil o drugi škodi.

Ranjence je prepeljala v puljsko bolnišnico bližnja vojaška britanska edinica; vojaško osebje je nudilo prvo pomoč. Nadaljujejo z iskanjem morebitnih drugih žrtev v jami, ki jo je povzročila eksplozija in v bližnjih vodah.

Uradna izjava o spopadu v Vrsnem

Gorica, 19. avgusta

V zvezi s spopadom v Vrsnem (v bližini Kobarida), kjer sta bila 12. julija dva jugoslovanska vojaka ubita v spopadu z vojaki 88. ameriške divizije, proti katerim je jugoslovanska obhodnica, ki je prekoračila Morganovo črto in vstopila na področje «A», streljala, je vrhovno zavezniško poveljstvo sredozemskega operacijskega področja izdalo včeraj sledečo izjavo, zaradi načina, s katerim je jugoslovanski tisk podal vest o dogodku.

«Glede na izjavo agencije «Tanjug», k jo je objavil beograjski tisk 14. in 16. julija 1946 o spopadu v bližini Vrsnega med ameriškimi in jugoslovanskimi vojaki, so izčrpne preiskave o spopadu pokazale, da je izjava povsem napačna. Trdili so, da so bile v trenotku spopada jugoslovanske obmejne straže popolnoma v redu na svojih mestih. To nikakor ni resnično. Ves dogodek je potekal popolnoma jasno na področju «A», kar so priznali tudi jugoslovanski častniki, ki so izvedli preiskavo in so nato odredili jugoslovanskim vojakom naj se umaknejo.

Trdili so tudi, da so ameriški vojaki streljali prvi. Tudi to nikakor ni resnično. Medtem ko je pozvala ameriška obhodnica tri jugoslovanske vojake, ki jih je zalotila na področju «A», naj odložijo orožje, so streljali nanjo ljudje, ki so bili skriti na mestu, ki je še bolj na področju «A». Poleg tega so streljali kot prvi tudi na neko drugo ameriško obhodnico, ki je odšla na teren, da bi stopila v stik s prvo, brez kakršnega koli predhodnega opozorila, kljub temu, da je bila popolnoma na področju «A».

«V obeh primerih sta ameriški obhodnici učinkovito odgovorili na streljanje.

«Jugoslovanski tisk je navajal tudi, da je neka ameriška strojnica streljala v smeri proti jugoslovanskim položajem in tako ustvarila sum da bi bil napad vnaprej pripravljen.

«Ne glede na dejstvo, da je bila edina strojnica v bližini tista, ki so jo naslednji dan postavili Jugoslovani, priznanje Jugoslovanov samih, da so bili na področju «A», gotovo ne podpira njihovih trditev, da so Američani spopad vnaprej pripravili.

«Končno kaže izid preiskave, da so bile izjave beograjskega tiska povsem napačne in so imele očitno namen odvrnitev pozornosti od nezakonite prisotnosti jugoslovanskih vojakov na področju «A».

Izginotje osmih britanskih vojakov

Trst, 19. avgusta

Vojaške oblasti so v soboto javile, da je pred dvema dnevoma izginilo 8 britanskih vojakov in 7 nemških ujetnikov, ki so se s tremi kamioni peljali v Lazzaretto. Doslej še ni o pogrešancih nobenih vesti.

Oblasti domnevajo, da so vozniki kamionov zgrešili pot in pomotoma zašli na področje B; Lazzaretto leži na področju A približno 1 km severno od Morganove črte.

Stirje vojaki — pripadniki «Royal Engineers» — in 7 ujetnikov se je peljalo na dveh tritonski kamionih znamke «Dodge»; zadnjič so jih videli v torek ob 12.45 uri južno od Trsta.

Ostali štirje britanski vojaki so se vozili na poldrugotonskem kamionu «Dodge»; te so zadnjič videli v Trstu istega dne ob 10. uri. Pogresanci so vojaki «Services Corps» kraljeve armade.

Oblasti javljajo, da so o izginotju obvestili jugoslovansko misijo.

Britanija izdeluje stroje

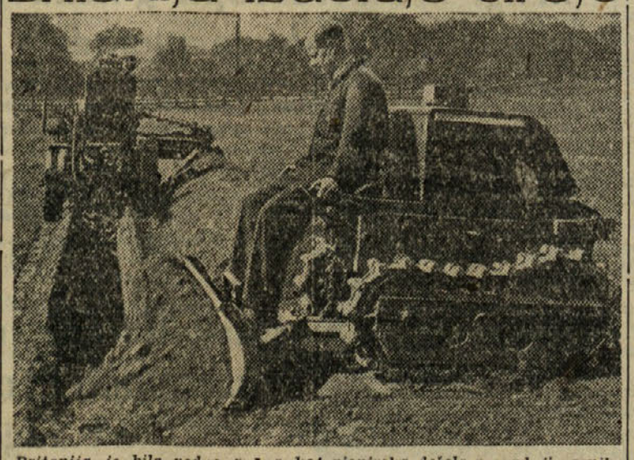

Britanija je bila vedno znana kot pionirska dežela v gradnji raznih vrst strojev. Njene tvornice so bile prve, ki so vrgle na trg nove modele gradbenih in poljedelskih strojev, ki so posebno potrebni ravno zdaj v času povojne obnove. Na sliki vidimo izdelek neke midlandske tvrdke tkzv. Caljdozerjev zasipalnik, ki zasipuje jarek, v katerega so položili vodovodne cevi.

TRST

POŽRTVOVALNOST BRITANSKIH GASILCEV

Požari na goličavah, povzročeni od cigaretnih ogorkov, so nedavno otežkočili naloge gasilcev 18. požarne brigade angleške vojske, ki je nameščena v Trstu; v zadnjih petih dneh, so bili poklicani 11 krat na pomoč za gašenje požarov, ki so bili med drugim tudi na miniranem področju ob cesti Trst-Milje.

Britanski gasilci so na miniranem polju pogasili nevarni in neobičajni požar v desetih minutah, ne da bi pri tem eksplodirala ena sama mina.

Mestni gasilci so klicali na pomoč 18. požarno brigado, da bi pogasili požar, ki je izbruhnil v Barkovljah, kjer je gorelo na stotine dragocenih ribiških mrež. Čeprav se je angleškim gasilcem posrečilo rešiti 45 odstotkov mrež, cenijo nastalo škodo na 1 milijon lir.

Osemnajsta brigada ima štiri avtomobile in vsak ima po dve brizgalki; po opremi prav nič ne zaostaja za najboljšimi londonskimi požarnimi brigadami.

TISKOVNA KONFERENCA POLKOVNIKA BOWMANA

Višji častnik za civilne zadeve polkovnik Alfred C. Bowman bo imel jutri v torek ob 16. uri v Ljudskem domu v sobi št. 70 tiskovno konferenco.

PREHRANA

Navodila za uporabo jajc v prahu. Jajca v prahu je treba spraviti v zaprti posodi in na zračnem suhem prostoru; pred uporabo je treba jajca presejati, da ločimo nastale grudice; mešanico napravimo iz 13 gr. izsušenih jajc, ki jim počasi dolivamo 32 gr vode; v eni uri bo nastalo jajce kot sveže; kdor bo upošteval ta navodila bo dosegel isti uspeh kot pri uporabi svežih jajc.

Razdeljevanje živil v Trstu in občinah v pokrajini. Danes so v Trstu in pokrajini začeli razdeljevati vsem potrošnikom po 300 gr graha; po 250 gr. fižola dobe potrošniki od 9 do 65 let v Trstu; 100 gr jajc v prahu dobe v Trstu in pokrajini vsi potrošniki; 1000 gr. moke za polento dobe vsi potrošniki v Miljah in Dolini; konec razdeljevanja 31 t. m.

Predbeležba mleka za september. Med 19. in 23. avgustom morajo izvršiti predbeležbo za mleko vsi potrošniki v Trstu in pokrajini: vse kategorije morajo oddati naročilni odrezek XXIII živilske nakaznice julij-oktober.

Delitev blaga «Endsl». 24 t. m. bodo zaključili razdeljevanje sočivja in mila ustanove «Endsl» in to v Trstu kakor v pokrajini.

Eksplozija porušila časopisni kiosk

Po policijskem obvestilu je včeraj zjutraj ob 4.15 uri na vogalu ulice Kandler in trga Giuliani eksplodirala bomba, ki so jo položili neznanci v odtočni žleb v neposredni bližini časopisnega kioska.

Kiosk, ki je last Josipa Marinuzzija, je popolnoma porušen; zračni pritisk je zdrobil tudi nekaj šip na bližnjih trgovinah. Žrtev ni. Policija je uvedla preiskavo.

TATVINE

Pisalni stroj, 30 stolov, tri žepne tatvine in kolo

Med opoldansko zaporo trgovin so neznani tatovi vdrli v pisarno tvrdke Severi v ulici Fabio Filzi 8 in odnesli pisalni stroj vreden 20.000 lir.

Direktor kavarne Specchi je naznanil, da je opazil pred dvajsetimi dnevi, da so mu neznani tatovi odnesli 30 stolov.

Medtem ko je Concetta Tuzzijeva kupovala v pokriti tržnici, so ji izmaknili 500 lir. Na trgu Ponterosso so ukradli Giseli Luttmanovi 4000 lir in Mariji Trombovi nakupovalno torbo.

Antoniu Cecsonu so ukradli neznanci kolo, ki ga je pustil za trenotek brez nadzorstva pred svojo hišo.

GORICA

IZROČITEV PREDSEDNIKOVEGA ODLIKOVANJA

10.000 vojakov na veliki paradi

Proslavi bo lahko prisostvovalo tudi prebivalstvo

Čez 10.000 vojakov v polni bojni opremi bo sodelovalo na paradi v torek ob 10. uri na goriškem letališču, ko bo vršilec dolžnosti vrhovnega poveljnika zavezniških čet na Sredozemlju general John C. Lee izročil odlikovanje ameriškega predsednika 2. bataljonu 351. pešpolka. Proslavi bo lahko prisostvovalo tudi prebivalstvo.

Istočasno bodo izročili «Križ za izredne zasluge» podpolkovniku D. E. Townsendu za «izredno hrabost» v nekem boju proti Nemcem, v katerem je bil ranjen. Podpolkovnik Townsend je bil rojen v Portlandu v Oregonu.

Odlikovanje so dodali 2. bataljonu za njegovo izredno hrabro izvedbo dolžnosti septembra in oktobra 1944 v bojih proti fanatično upirajočim Nemcem. Vojaki bataljona so obdržali osvojeno strateško postojanko na ta način da so streljali iz Nemcem zaplenjenih strojnic ter so uporabili sovražnikove ročne bombe, ko jim je zmanjkalo streljiva.

Mimohodu bodo na častni tribuni prisostvovali poleg generala Leeja še poveljnik 88. divizije general Bryant E. Moore, načelnik štaba Mtousa (ameriških čet v Sredozemlju) general Lawrence C. Jaynes, namestnik poveljnika 88. divizije brigadni general Ridgely Gaither, ki bo poveljeval četam na paradi, brigadni general iz 13. zbora Archibald, poveljnik 1. britanske oklepne divizije brigadni general Duncan, vršilec dolžnosti poveljnika 56. londonske divizije brigadni general Erskine, poveljujoči mornariški častnik v Trstu stotnik Nokes, poveljnik RAF-a letalski podmaršal Rervall in polkovnik Mtousa Mamblin. Na proslavo so povabili tudi poveljnika jugoslovanskega odreda polkovnika Benčiča. — Letališče, kjer bo prireditev, leži približno 4 kilometre južno od mesta na državni cesti 55.

AVTOBUSI NA LETALIŠČE ZA TORKOVO PARADO

V torek bo na goriškem letališču mimohod «Modrih vragov» 88. divizije. Da bodo mogli meščani prisostvovati tej slovestnosti, bodo vozili avtobusi na letališče nepretrgoma od 9. ure naprej izpred kavarne Garibaldi.

Imenovanja v občinski svet

Upravnik za goriško področje je z okrožnim ukazom z dne 29. julija imenoval Gioacchino Godeazovo in Žena Narduzza za nadomestna člana v občinskem svetu v Romansu ob Soči.

Dne 28. julija je goriški upravnik imenoval za člana občinskega sveta v Marianu Albina Medo.

DISCIPLINSKI SVET ZA OSNOVNOŠOLSKE UČITELJE

Z okrožnim ukazom z dne 6. avgusta je upravnik goriškega področja imenoval začasni disciplinski svet za osnovnošolske učitelje v Gorici; svet sestavljajo naslednji gospodje:

Predsednik prof. Guido de Vetta; podpredsednik dr. Giuseppe Delfino; člani: Umbert Močnik, Guido Zlani, Mirko Rutar, Giuseppe Calligaris, dr. Anton Kacin in prof. Alfred Naldini.

PREHRANA

Prodaljšanje roka za vložitev prošenj za dodatne živilske nakaznice za brezposelne. Okrožni urad za delo sporoča, da je pokrajinski prehranjevalni urad določil, da lahko brezposelni vložé prošnje za dodatne nakaznice do 7. septembra in ne kot je bilo prvotno določeno do 17. avgusta. Prehranjevalni urad nadalje obvešča, da morajo lastniki teh nakaznic iste vpisati pri trgovcu, kjer imajo vpisano navadno živilsko nakaznico. Vsa potrebna pojasnila dobe prizadeti na pristojnih uradih.

Razdeljevanje testenin. Skrbstveni urad Delavske zbornice poroča, da so od 16. t. m. v prodajalnah delavske zadruge v ulici Locchi in v «Famigliji» v ulici Mazzini na prodaj testenine po 32 lir za kg. Pri nakupu je potrebno predložiti zvezno izkaznico.

Najdeno

Podpoveljstvo mestnih straž v Gorici v ulici Mazzini št. 7 javlja, da so našli vsoto denarja, ki je zdaj spravljena pri omenjene poveljstvu. Kdor more dokazati, da je lastnik, naj pride ponjo.

Žile si je prerezal

Predvčerajšnjim ponoči je dobila policija telefonsko obvestilo, da je 25 letni Giuseppe Natali, stanujoč v ulici Ascoli 25, naredil samomor; prerezal si je z britvico žile.

JAVNA DELA V RENČAH

Obnova mostu čez Vipavo bo stala skoraj šest milijonov

Urad za javna dela pri Zavezniški vojaški upravi je te dni odobril načrt za obnovo mostu čez Vipavo pri Renčah, ki je bil v teku vojne poškodovan. Načrt predvideva obnovo železnega ograjnega mostu, ki bo dolg 34.20 m, širok 5.20 m, od česar bo 1.20 m odpadlo na pločnik.

Odobreni stroški znašajo 5 milijonov 700 tisoč lir. Kot predvidevajo, bodo pričeli z delom v kratkem in bo moralo biti končano v 6 mesecih.

Medtem bodo zgradili začasno brv za pešce in manjša vozila, brv bo stala okoli 400 tisoč lir, kar pa je všteto v stroške obnove velikega mostu.

RAZPRAVA PROTI DEMONSTRANTOM

Zavezniško sodišče je sodilo na svojem včerajšnjem zasedanju nadaljnje osebe, ki so jih aretirali ob priliki neredov 9. t. m. Vse obtožujejo, da so se pregrešili proti dobremu redu.

Na deset dni zapora sta bili obsojeni Virginia Blasigova iz Vipolž in Antonija Komičeva iz St. Petra pri Gorici. Obe so aretirali, ker sta žalili civilno policijo.

Nadaljnja razprava je bila proti Ernestu Passuti iz Kanala. Zaradi nekega brezmiselnega stavka (ki kaže čudno Passutijevo gledanje na stvar), ki ga je dejal nekemu znancu med neko manifestacijo, so ga obsodili... da ostane v razpravni dvorani do konca zasedanja.

Oprostili so Ivana Sturma, stanujočega v ulici Alfieri 15.

Predhodno so pred hitrim sodiščem zaradi mladoletnosti oprostili Ano Peterneli, Borisa Pavliča iz Ribemberka, Angelo Knez iz Sv. Florijana in Egona Mariniča iz Sv. Martina. Vse so aretirali 9. t. m. v Gorici.

Nato je bila razprava za zaprtimi vrati proti Antonu Bizjaku iz Ribemberka, ki je bil obtožen, da je kalil dobri red. Tudi Bizjaka so oprostili.

TATVINA KOLESA

Zalostni Veliki Šmaren je imel poljedelec Enrico Persoglia iz Medane, ker mu je neki neznanec ukradel kolo.

ZAPLEMBA TOBAKA

Na trgu De Amicis je policijska patrulja ustavila dva moška, ki sta nosila vsak pod pazduho velik zavoj. Res so našli v zavojih 8350 cigaret, 50 cigar in 35 zavojčkov tobaka, kar je vse brez dvoma tihotapskega izvora. Oba moška, Alberta Cvetrežnika in Vincenca Petrovčiča (oba iz področja «B»), so izpustili, tobak in cigarete pa so zaplenili.

RADIO TRST II
411 m - 731 kc

Ponedeljek, 19. avgusta

17.30 Geraldov orkester; 18 operetna glasba; 18.15 radijska univerza; 18.30 pestra glasba; 19 predavanje: The Times; 19.15 literarna ura; 19.45 violinski koncert Petroviča Nikole; 20 napoved časa, slov. vesti; 20.15 ital. vesti; 20.30 glasbena razstava; 20.45 predavanje: Na kanadskem severu; 21 zaključek.

Torek, 20. avgusta

7 pestra glasba; 7.25 koledar; 7.30 ital. vesti; 7.45 slov. vesti; 8 zaključek; 12 simfonična glasba; 12.30 glasba Riharda Addinszillija; 12.45 napoved časa, slov. vesti; 13 ital. vesti; 13.15 plesna glasba; 14 pregled vesti, čitanje sporeda; 10.05 predavanje: Iz življenja v Združ. drž.; 14.15 zaključek.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

WILLIAM SAROYAN 27.

ČLOVEŠKA KOMEDIJA

Stari telegrafist je vstal s svojega sedeža in je sledil dečku. Obstal je na pločniku in ga je opazoval, kako se je boril z vetrom in dežjem. Medtem pa je pričel v uradu tipkati brzojav; starček pa ni slišal. Pozvonil je telefon, starček še vedno ni slišal. Ko je telefon pozvonil sedmič, se je obrnil in odšel v urad.

19. poglavje

MOJI MAMI, Z LJUBEZNIJO

Petnajst minut za tem se je Homer Macauley ustavil pred lepo starinsko hišo, kjer je skozi okna videl štiri pare, kako so plesali. Praznik so imeli. Ko je videl, da so v hiši vsi veseli, je postalo dečku tesno pri srcu. Že je dvignil prst, da bi pozvonil, pa si je premislil.

«Vrnil se bom v urad — je glasno dejal — zapustil bom mesto. Jaz ne morem več prenašati tega dela.»

Potem pa si je le premislil in pozvonil. Ko je videl, da neka mladenka odpira vrata, je zbežal. «Kaj pa je, dečko?»

Počasi je šel nazaj. «Oprostite — je dejal mladenki — brzojavko imam za gospo Klavdijo Beaufrere.»

«Mamin rojstni dan je», je dejala mladenka in se obrnila v hišo: «Mama — je zaklicala — brzojavka za tebe.»

Dekličina mati je prišla k vratom. «Gotovo je od Alana», je rekla. «Vstopi, dečko, se boš malo posladkal.»

«Hvala lepa, gospa», se je branil Homer. «Vrniti se moram na delo.» Pomolil je gospe brzojavko in ta jo je sprejela, kot da ne bi mogla biti drugega kot voščilo.

«Neumnost — je dejala veselo — slaščic pa se res ne boš branil.» Prijela ga je za roko in ga vodila do mize, polne slaščic in pijač.

«Rojstni dan imam — je dejala in smeje nadaljevala — moj bog, kako sem že stara. Na, pij na moje zdravje, dečko.»

«Na vaše...» je pričel Homer. Ustavil se je in poskusil znova. «Na vaše...» Ni mogel nadaljevati. Postavil je kozarec na mizo in zbežal skozi vrata. Gospa Beaufrerejeva se je ozrla naokoli in šla nato v kot sobe, hčerka pa, ki je šla sicer na drugi konec, je stalno pazila na mater. Pred materinimi očmi se je prikazala podoba lepega dečka z rdečimi lasmi. Na sliki so bile naslednje besede: «Mami z ljubeznijo Alan na dan svojega dvanajstega rojstnega dne.»

Mati je odprla brzojavko, jo prebrala in pričela silno ihteti; gramofon je še nadalje igral pesem «Chanson pour ma brune» in mladina je vesela plesala. Hčerka, na drugi strani, je videla mater in kakor da bi nenadoma ponorela, je stekla k gramofonu in ga ustavila.

«Mama», je zavpila in stekla k njej.

20. poglavje

KAR DAJTA SE, MENE SE TO NE TIČE

Po zadnji predstavi so gledalci zapuščali kinodvorano. Na cesti se je Bettina obrnila do vojaka Debeluha in mu dejala: «Tako, zdaj moramo iti domov.»

«Hvala, gospodična», je dejal Debeluh. Pogledal je Bettino in Marijo in ju nato prav nedolžno poljubil.

Tedaj pa je vojak po imenu Konjiček zaklical: «No, in midva? Ali midva s Texasom nisva nič? Tudi midva sva v vojski.» Tako je tudi ta vojak poljubil Bettino in Marijo, nato pa še Texas. Neka ženska, ki je prišla po cesti mimo, se je nad tem prizorom zgrozila in deklici sta se hitro obrnili ter stopili po cesti. Vojak Konjiček je poskočil v zrak, sunil Texasa, ki se je obrnil in dal naprej udarec Debeluhu.

«Ohej, ohej, Oh, Texas, Oh, Debeluh», je kričal Konjiček.

«Kako govoriš, je vpil Texas na Debeluha, odličnl senator Debeluh iz chikaškega vseučilišča.»

«Debeluh se je ošabno vzravnal in tako so nadaljevali pot po temni cesti; zaletavali so se sem in tja in se pri tem smejali.

«Dragi moj», je zavpil vojak Debeluh. «Počakaj, da bom postal poslanec. Takrat ti bom že pokazal.»

«Oho, oho, oho», je kričal Konjiček. «Pojdita, pojdita, neumneža kar dajta se, mene se to ne tiče.»

Zdaj so pričeli vsi trije vojaki skakati in tekati, kot da se igrajo konjisko dirko, po temni cesti naprej, ki jih vodila vedno bližje bojni črti.

21. poglavje

BOLJŠI SVET, BOLJŠI LJUDJE

Ko se je nesrečni sel vračal v urad, je dež že ponehal in prikazala se je luna. Ko je šepaje vstopil v urad, se je dečko čutil slabega.

«Kaj si si naredil na nogi, dečko?» je vprašal stari telegrafist. «Že ves dan šepaš.»

«Nič ni», je dejal Homer. «Je še kaj brzojavk?»

«Vse končano», je dejal Grogan. «Lahko odideš domov, ampak povej mi, kaj si si naredil na nogi?»

«Mislim, da je kaj zlomljeno ali zvito, ne vem kaj je.» Poskusil je skrčiti nogo in je potem nadaljeval: «Ko sem tekel na dvesto metrov z zaprekami — je dejal. — Voditelj srednje šole ni imel nikoli simpatije zame. Bil sem kriv sam. Videl sem ga, ko je prihajal in lahko bi se ustavil, pa se nisem hotel. Ni imel nikake pravice ustaviti me in tako sem kljub temu preskočil oviro, nato pa sva oba zgrmela na tla. Ostali dečki so se zaradi tega tudi vsi ustavili. Hubert Ackley Tretji jih je ustavil. Je dečko, ki mi ni bil nikoli všeč. Bogata družina, stoodstotna vzgoja. In potem še to; deklica, ki je všeč meni, ljubi njega. Helena Eliot. In bolj kot ga ljubi, bolj se jaz za njo vnemam in jo imam rad. Mislim, da se ona zame niti ne zmeni. Zdi se mi, da nima niti malo simpatije zame, mogoče me celo sovraži; deklica je, ki jo imam najrajši izmed vseh na svetu, razen moje družine seveda. Pa da nadaljujem, po padcu sem se seveda takoj dvignil in začel spet teči, tudi drugi so spet pričeli teči, vse je bilo v najlepšem redu. Čutil sem, da sem si nekaj naredil na nogi, pa nisem hotel izgubljati časa za premišljevanje o taki stvari, ker sem v tistem trenotku hotel samo zmagati in nič drugega.

Ni pa mi bilo do zmage same, hotel sem premagati Ackleya. Mislim, da je kljub vsemu dober dečko, samo predobro vzgojen je. Če vam hočem povedati resnico, zakaj sem hotel teči na dvesto metrov z zaprekami, je bilo to zato, ker je tekel isto progo tudi gospod Spangler, ko je bil v italski srednji soli, druga pa je bila zato, ker sem hotel zmagati za gospodično Hicksovo.»

(Nadaljevanje prihodnjič)